

Güzel Sanatlar Alanında Yeni Trendler

Editör
Prof. Dr. Kader SÜRMELİ

DUVAR

Güzel Sanatlar Alanında Yeni Trendler

Editör

Prof. Dr. Kader Sürmeli

Güzel Sanatlar Alanında Yeni Trendler
Editör: Prof. Dr. Kader Sürmeli

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek
Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design
Baskı: ARALIK 2022
Yayıncı Sertifika No: 49837
ISBN:978-625-8261-59-2

© Duvar Yayınları
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir
Tel: 0 232 484 88 68

www.duvaryayinlari.com
duvarkitabevi@gmail.com

Baskı ve Cilt:REPRO BİR
Repro Bir Mat Kağ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti.
İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit iş Merkezi Ostim
Yenimahalle/Ankara

Oyunculuk Ve Performans **208**
Kerim Dündar 208
Beden Anlatıları Deqler **222**
Laleş Uslu Azarak 222
Tipografi, Renk Ve Ofset Baskı İlişkisi **244**
Muhammed Emin Albayrak 244
Belgesel Gravürlerde Aquatinta (Tozlama) Yöntemi Ve Ahlat Gravürleri Örneği **252**
Mustafa Küçüköner, Uğur Özen 252
Bauhaus'un Sıradışı Tasarımcısı Gertrud Arndt Ve Kayıp Halısı **266**
Neslihan Yaşar, Özge Özkan 266
Bill Evans'ın Doğaçlama Üslubu Üzerine Bir Armonik Analiz Örneği: Here's That Rainy Day **281**
Özgür Badoğlu, Sercan Özkeleş 281
Bill Evans'ın Doğaçlama Üslubu Üzerine Bir Melodik Analiz Örneği: Here's That Rainy Day **298**
Özgür Badoğlu, Sercan Özkeleş 298
Kırşehir Kilimlerinde Kurtağzı Motifi Ve Çeşitlemeleri **311**
Sema Etikan 311
Esnek Güneş Panelleri Kullanılarak Enerji Hasadı Yapan Giysi Ve Çanta Tasarımı Denemeleri **332**
Çiğdem Düzgün, Şengül Erol 332
Giysi Tasarımında Kum Sanatı **352**
Sevil Yılmaz Aykul 352
Sanatta Dijital Değişim **367**
Sevil Yılmaz Aykul 367
Mitolojik Avrupa Sanatında Soyut Kavramlar 380
Sibel Almelek İşman 380
Trt Türk Halk Müziği Repertuvarında Yer Alan Serbest Ritimli Sözel Ezgiler (Sivas İli Örneği) **397**
Umut Yaymak 397

BAUHAUS'UN SIRADIŞI TASARIMCISI GERTRUD ARNDT VE KAYIP HALISI

Doç. Neslihan Yaşar[1]

Özge Özkan[2]

GİRİŞ

Bauhaus Tasarım okulunun kuruluşunun 100. yılı kapsamında 2019 yılı boyunca Almanya'nın farklı şehirlerinde pek çok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bunlardan biride Berlin'de Berlinischer Galeri'de açılan "Original Bauhaus" sergisidir. Sergi, o dönemle ilgili yaklaşık 700 simgesel eseri izleyici ile buluşturmuştur. Özgün, farklı zamanlara ait kopya veya seçilmiş çeşitli sanatçıların bu sergi için yeniden ürettikleri çalışmalarından oluşan eserler farklı bir kurguyla izleyiciye sunulmuştur. Bauhaus'un özellikle üzerinde durduğu ve uygulamaya geçirmek için uğraştığı seri üretime yönelik üretim modellerinin estetik ve işlevsel kaygılarla tasarlandığı eserlerle izleyici tarafından hem o döneme hem de günümüz tasarım dünyasına ilişkin güncel bağlar kurması amaçlanmıştır. Bu nedenle sergide yer alan özgün ve yeniden üretim eserlerin günümüz eğilimleriyle olan bağını kurmak ve güncel önemini vurgulamak üzere tarihsel anlatımdan ziyade 14 örnek nesne ve çalışma grubu kullanılarak farklı bölümler oluşturulmuştur. Bu bölümler arasında Walter Gropius' a ait slayt koleksiyonu, Bauhaus eğitmenleri ve öğrencilerine ait şahsi eşyalar ve eserler, temel eğitim atölyeleri ve öğrenci çalışmaları, fotoğraflar, maketler, belgeler, triadik bale materyalleri, metal, seramik, ahşap, dokuma atölyelerine ait simgeleşmiş örnekler, "Dada ve Bauhaus" bölümleri bulunmuştur. (Şekil1) (Şekil 2)

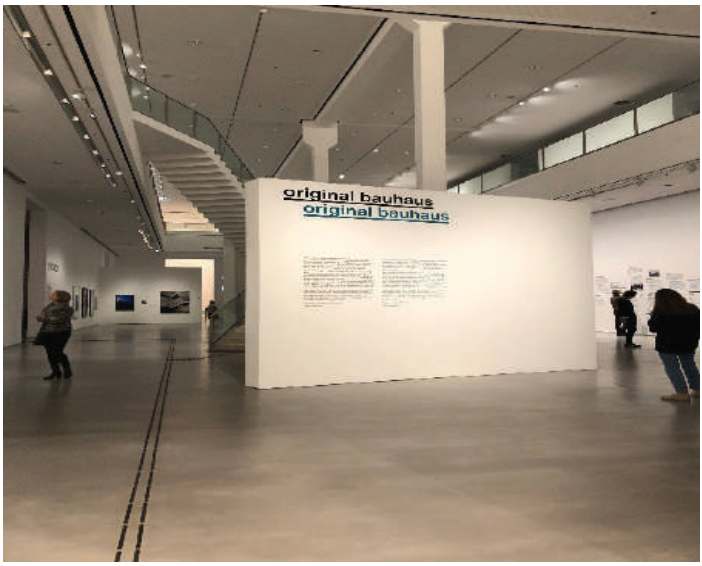
1919 yılı modern tasarım bilincinin oluşmaya başladığı ve sanatın önderliğinde tasarım eğitiminin temellerinin atıldığı önemli bir tarihtir. Almanya'nın Weimer şehrinde kurulan ve burada altı yıl eğitim verebilen Bauhaus okulu, Dessau da tasarım eğitimi ve endüstriyel üretim adına en verimli dönemini yaşamış ve Berlin'de çok kısa bir sürenin ardından ka-

1 DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda Giyim Tasarımı Bölümü, https://orcid.org/0000-0002-9919-150X

2 DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü YL Öğr., https://orcid.org/0000-0001-8319-2084

patılana kadar üç ayrı şehirde var olmaya çalışmıştır. 14 yıl eğitim veren bu okul dünyayı mimari, endüstri, sanat, tasarım ve eğitim anlamında derinden etkilemiştir. Bauhaus öncelikli olarak tekil sanat eserlerinin yaratılmasına odaklanmamış, bunun yerine, "Walter Gropius'un okul konseptinin amacı, inşa etmek ve yaşamak için yeni yaklaşımlar geliştirmek ve deneysel uğraşlarla malzemelerden yeni çözümlere ulaşmak" (Jaeggi, 2019: 7) olmuştur. Anlaşılıyor ki Gropius aslında yeni bir yaşam biçimi tasarlamak istemiştir. Yani binalar ne amaçla tasarlanmış olursa olsun, binalarla birlikte yaşama dair içindeki her türlü eşyanın yeniden tasarlanmaya ihtiyacı vardır. Bu kapsamda Bauhaus atölyelerinin amacı temel sanat bilgisiyle oluşturulmuş estetik ve işlevsel ürünler ortaya çıkarmaktı. Bu çağrı dönemin avangard öğretmenlerinden ders almak ve modern bir yaklaşım tanımak için istekli olan pek çok öğrencinin Weimer'e gelmesine sebep oldu. Özellikle kız öğrencilerin yoğun ilgisi yöneticileri dokuma ve ciltçilik gibi atölyeleri desteklemeye yöneltti, çünkü kızların mimarlık eğitimi almaları olumlu karşılanmamıştı. Ciltçilik kısa sürede kapanmasına rağmen Dokuma atölyesi Bauhaus'un açık olduğu sürece çalışan tek atölyedir. Dönemin sosyal yaşamına ve çalışma hayatına adapte olmaya çalışan üretken kız öğrenciler dokuma atölyesini okulun en başarılı atölyesi yapmıştır.

Bu araştırma betimsel modele dayalı nitel bir çalışmadır. Bauhaus dokuma atölyesinde sıra dışı bir tasarımcı olan Gertrud Arndt'ın ustası Paul Klee' nin suluboya çalışmalarından esinlenerek tasarımını yaptığı ve 1924 ile 1927 yıllarında iki farklı versiyonunu dokuduğu halılar üzerinden, Bauhaus'un yüz yıl önce ortaya koyduğu tasarım eğitimine, dokuma atölyesinin başarısına ve halılardan birinin de parçası olduğu 2019 yılında açılan "Original Bauhaus" sergisine, günümüz trendleri ve aktarımları bağlamında odaklanılmaktadır. Bu kapsamda araştırma geniş bir literatür taraması ve 2019 yılında gerçekleştirilen "Original Bauhaus" sergi izlenimleri ve özgün fotoğraflarla desteklenmektedir.

Şekil 1: "Original Bauhaus" sergi girişi, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin, Fotoğraf: N.Yaşar.

Şekil 2: Original Bauhaus sergisinde Marcel Breuer 'in sandalyeleri, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin, Fotoğraf: N.Yaşar.

Bauhaus'un Sıradışı Dokuma Tasarımcısı: Gertrud Arndt

Asıl isteği mimarlık eğitimi almak olan Gertrud Arndt dönemin toplumsal normlarından bu isteğini gerçekleştirememiş olmakla birlikte isteksizce devam ettiği dokuma atölyesinin yetenekli öğrencilerinden ve tasarımcılarından olmuş ve ismini duyuracak önemli çalışmalara imza atmıştır.

"Gertrud Arndt (Hantschk) 20 Eylül 1903'te Yukarı Silezya'daki Ratibor'da doğmuştur. On dört yaşında okulu bitirdiğinde kendi kuşağındaki pek çok kişiden farklı olarak, kendisi için özgürlük arayışına girmiş, doğa odaklı romantik gençlik hareketi olan Wandervogelbewegung'a katılmış ve Katolik Kilisesi'nden resmi olarak ayrılmıştır" (Otto ve Rössler, 2019: 57).

1923–1924 kış döneminde Bauhaus'a kaydolmadan önce Deutscher Werkbund'un1 bir üyesi olan mimar Karl Meinhardt, genç kadına Erfurt 'ta mimarlık bürosunda çıraklık yapmayı teklif etmiştir. Burada tipik ofis işlerini yaparken, aynı zamanda iç mimari tasarımlar üzerine de çalışmıştır. Ayrıca Meinhardt adına şehrin fotoğraflarını çekmiş, kitap olarak basılması amaçlanan çalışma hiçbir zaman gerçekleşmemiş, fotoğraflar günümüze ulaşmamıştır. Bu süre zarfında Gertrud Arndt (Hantschk), Meinhardt'ın yanında çıraklığına devam ederken Erfurt Uygulamalı Sanatlar Okulu'nda çizim dersleri almıştır (Otto ve Rössler, 2019: 58).

Yirmi yaşındaki Arndt için belirleyici bir dönüm noktası, Erfurt'un belediye müzesi müdürü olan Walter Kaesbach'ın özel evinin inşasına dâhil olmasıdır. Bu müzede Wassily Kandinsky, Paul Klee ve Lyonel Feininger gibi sanatçıların eserleri sergilendiği için Meindhart onlara hırslı ve yetenekli çırağını tavsiye ederek Bauhaus'a kabul edilmesini sağlamıştır. Otto ve Rössler'in söylemiyle (2019) Meinhardt, Arndt'ın pratik zekasını, ritim duygusunu, biçim ve renk algısını övmüştür. Erfurt şehrinden bir burs kazanan Arndt 1923 sonbaharında Bauhaus temel eğitim sınıfına başlamıştır. 1923'ten 1927'ye kadar Bauhaus'ta öğrenci olan Arndt burada Paul Klee, Wassily Kandinsky ve László Moholy-Nagy ile birlikte çalışmıştır.

Temel eğitim sınıfına devam ettiği sırada, dokuma atölyesinin ustası Georg Muche'nin hazırlık kursu için yaptığı çalışmalarından birini ideal bir halı tasarımına dönüştürmesini önermesi, onu dokuma atölyesine

1 Deutscher Werkbund 1907'de kurulmuş bir Alman sanatçılar, mimarlar, tasarımcılar ve sanayiciler derneğidir. https://en.wikipedia.org/wiki/Deutscher_Werkbund (07.12.2022)

geçmeye sevk etmiştir. Böylece atölyede dört yıl tekstil tasarımları yapmış, dokuma kumaş numuneleri ve kendisine bu alanda tanınırlık sağlayan halılar dokumuştur. Arndt bu yazının temel konusunu oluşturan iki halı tasarımı ve uygulamaları, Bauhaus adına düzenlenen önemli sergilerde yer almasını sağlamıştır. Bunlardan en önemliler 1923 Büyük Bauhaus Sergisi, 1926 Dessau Sergisi ve 2019 Original Bauhaus Sergisi dir.

1927'de Arndt, Bauhaus'taki eğitimini Glauchau'daki dokumacılar loncasında son bir çıraklık sınavıyla başarılı bir şekilde tamamlamıştır (Droste, 2002: 72). 1927'de kalfalık sınavının olduğu gün, Arndt'ın bir daha asla dokuma tezgâhına oturmamaya karar vermesi daha da şaşırtıcıdır. Daha sonra bir daha tekstil tasarımı ve dokumacılık yapmamıştır; O andan itibaren, odak noktası, tüm çalışmaları boyunca kendi kendini yetiştirerek becerilerini geliştirmeye devam ettiği fotoğrafçılık üzerinedir (Bauhaus Kooperation, 2015). Arndt yine de Bauhaus'ta öğrenciyken başarıya ulaşmış ve dokumaları ve fotoğrafları kamuoyu tarafından tanınmıştır (Otto ve Rössler, 2019: 58).

Arndt'ın Başarısını Etkileyen Faktörler

Arndt Bauhaus'a 1923 yılında mimarlık eğitimi almak üzere gelmiştir. Temel eğitim sınıfından sonra mimarlık sınıfında hiç kadın öğrenci olmaması nedeniyle Gropius ve Muche tarafından dokuma atölyesine yönlendirilmiştir. Arndt'ın atölyede ki başarısını arttıran faktörler temel eğitim sınıfında aldığı dersler ve dokuma atölyesindeki çalışma ortamıdır.

Bauhaus'un kendini halka ve şehrin yöneticilerine ilk kez tanıttığı 1923 Büyük Bauhaus sergisi ve haftasından hemen sonra okula kayıt olan Arndt dokuma atölyesinde deneysel çalışmaların devam ettiği bir döneme denk gelmiştir. Bununla birlikte atölyede battaniye, halı, duvar tekstilleri gibi ürünler dokunmaktaydı. Bu sürece katkı sağlayan ve dokuma atölyesini yönlendiren usta sanatçılar çalışmaların başarısını arttırıyorlardı. Dokuma atölyesinin, form ustası George Muche, zanaat ustası ise Helena Börner olmasına rağmen temel eğitim sınıfı usta sanatçıları olan Paul Klee ve Wasilly Kandinsky Weimer dönemi dokuma atölyesinin çalışmalarını doğrudan etkilemişlerdir. "İkisi arasındaki farklılıklar hem öğrencilerine hem de "form kuramı" nın gelişmesine katkıda bulunuyordu" (Klee, 2011: 56). Gropius'un daveti üzerine Bauhaus'a gelen sanatçılar dönemin toplumsal yapısı ve sanat görüşü olan toplumu kalkındırmak ve sanat temelinde faydacı ürünler geliştirmek üzere ortak bir fikirde birleşerek öğrencilere renk, biçim, teknik bilgi desteğinde bulundular. (Şekil 3) "Arndt,

yıllar sonra verdiği bir ropörtaj'da "Sanatsal olarak, Klee ve Kandinsky ile birlikteydik. Onlar bizim kahramanlarımızdı" (Smith, 2014: 51) demiştir.

Kandinsky, rengin ifade gücüyle ilgileniyordu. Rengin doğası ve renk ile biçim arasındaki ilişki sorusundan yola çıkarak, düzenli olarak tekrarladığı bir dizi sınıf alıştırması geliştirdi. Ayrıca analitik çizim, Kandinsky'nin öğretisinin başka bir alanını oluşturdu. Weimar öğretisinin büyük bölümünü oluşturan analitik çizimi, onun 1910-12 yıllarında soyut resimle entelektüel yüzleşmesinin bir sistemleştirmesi olarak görülebilir. Böylece öğrenciler analitik çizimlerinde Kandinsky'nin nesneden kompozisyona giden kendi yolunun izini sürdüler. 1926'da Bauhaus'un 'Nokta ve Çizgiden Düzleme' adlı kitabında, ilk 'resimsel öğelerin analizi' ni yayın-ladı (Droste, 2002: 67).

Gertrud Arndt ın renk kullanımları ve desen tasarımlarında özellikle Paul Klee'nin etkisi görülmektedir. Paul Klee modern resmin en büyük ustalarından biri olarak kabul edilmektedir. Read'in (2014) söylemiyle "modern sanatçıların en bireyci olanıdır" Chagall gibi kendine özgü bir dünya yaratmıştır, -acayip çiçek ve hayvanları, kendine özgü perspektif ve mantık kaideleri olan bir dünya (Read, 2014: 106). 1879 İsveç doğumlu olan ressam doğuştan gelen müzik yeteneğini resimlerine aktarabilen bir sanatçıdır. Kendini geliştirmek için çıktığı İtalya, Fransa ve Tunus seyahatlerinde yaşadığı deneyimler onun sanatında belirleyici izler bırakmıştır. 1912 yılında "Der Blaue Reiter" grubuna katılmış ve burada diğer sanatçılarla yaptığı sohbetlerle kendi renk kuramını oluşturmaya başlamıştır. Herbert Read'in dediği gibi "Klee tam olarak bu yıllarda (1912-1914) kendini gerçekleştirdi ve hedefi keskinleşti ve teknik ustalığı doruk noktasına ulaştı" (Read, 2020: 193). 1914 yılında çıktığı Tunus seyahatinde ise "ortamın ışığından, ışığın renkler üzerindeki yansımasından, renklerin birbiri içinde dağılmasından etkilenen Klee, soyutlamayı farklı bağlamda ele almaya başladı. Kendi sözleriyle 'renk ona sahip olmuştu' artık" (Erdoğan, 2019: 13).

Şekil 3: Arndt'ın Paul Klee sınıfında yaptığı renk çalışmaları, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin. Fotoğraf: N.Yaşar

Klee'nin atölyesinde geleneksel atölye çalışmalarında olduğu gibi var olan biçim tekrarlanmıyor, öğrenciler biçim oluşturmayı öğreniyorlardı. Çizginin hareketine ton ve rengin katılmasıyla yeni biçimlendirme ola-nakları ortaya çıkmaktaydı. Klee çizginin ölçülebileceği gibi tonların da ağırlıkları olduğunu, yoğunluklarına, açıklık koyuluk derecelerine göre tartılabileceğini söylemektedir (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 1978: 16). Araştır-manın temelini oluşturan Gertrud Arndt'a ait iki halıda kullandığı renk ve ton değerleri Klee'nin renk kuramlarından oldukça fazla etkilendiğini göstermektedir. (Şekil 3)

Gertrud Arndt'ın dokuma atölyesinde gösterdiği üstün başarının bir diğer sebebi ise, atölyede genel olarak deneysel bir yaklaşımla tamamen öğrenmeye ve iyi bir zanaatkarlıkla üretmeye yönelik bir eğilim olmasından kaynaklanmaktaydı. Okulun Weimer yıllarında özellikle dokuma atölyesinde tezgâh ve dokuma tekniklerinin keşfedildiği ve öğrenildiği yıllar olmuştur. 1919'dan 1923 Bauhaus sergisine kadar ki süreçte Gunta Stölzl , Benita Koch-Otte gibi öğrencilerin üstün gayretleri ile atölyede malzeme bilgisini, tekstil boyama tekniklerini ve dokuma tekniklerini deneyimleme ve öğrenme dönemi yaşanmıştır. Atalayer bu durumu "çizgilerin birbirine dönüşümü-pozitif-negatif-açık-koyular, örgülerle birleştirmeler, uyumlu dönüşüm, bunun dokuma olanaklarıyla yapılması, ipliğin

ince/kalın kullanımı, tahar oyunları (çözgü iplik, düzeninde değişim sistemleri) ve örgü olanakları görsellik elemanı olmuştur" (Atalayer, 2011: 425) şeklinde ifade etmiştir.

Bu noktada temel sanat eğitim sınıfının kurulmasında fikir babası olan ve içeriğinin oluşturulmasında büyük katkıları olan Johannes Itten'in uygulamalarından söz etmek yerinde olacaktır. Itten temel sanat eğitimi derslerinde kâğıt ve boyanın dışında ağaç kabukları, teller, düğmeler, çeşitli kumaşlar ve birbirlerinden farklı dokuları olan malzemeleri yüzey oluşturmada kullandırmış, öğrencilerin gözlerini kapatarak bu "malzemelerin görsel ve dokunsal niteliklerini ve sert / yumuşak, donuk / parlak, kalın / ince, kaba / pürüzlü, pürüzsüz gibi zıtlıkları ortaya çıkarmalarını beklediği eskizler veya kolajlar yaptırmıştır" (Aközer, 2011, s.118). Öğrencilerin zamanla dokuma atölyesinin üretim nesnesi olan dokuma kumaşların malzeme, iplik ve örgü kaynaklı dokunsal özelliklerini keşfetmelerinde ve tasarım öğesi olarak kullanmalarında bu çalışmalar çok etkili olmuştur. "Gertrud Arndt dokuma uygulamaları yönünden bu olanakların ve temel bilgilerin başarıyla kullanılabildiği bir dönemde atölyede çalışmaya başlamıştır. Weimer döneminin sonu ve Dessau döneminin başında çok uzun olmayan bir süreçte hem dokuma kumaş numuneleri hem de Bauhaus arşivine giren halılar üretmiştir.

Berlin'deki Bauhaus Arşivi'nde bulunan, 1925-26 dolaylarında yapılmış on veya daha fazla kumaş numunesi içeren bir kutu, 1923'te (Anni Albers ile aynı yıl) Bauhaus'a geldikten sonra 1924'te isteksizce dokuma atölyesine giren dokuma öğrencisi Gertrud Arndt'a atfedilmektedir. Gropius'tan mimarlık eğitimi almak isterken, yapıya olan ilgisi 1927'ye kadar çalıştığı atölyede beklediğinden farklı bir ortamda, dokuma araştırmalarında ifadesini bulmuştur (Smith, 2014: 50). (Şekil 4)

Bu kumaşlar pek çok dokuma öğrencisinin yaptığı gibi küçük el dokuması kumaş üzerinde birden çok örgü türünü, iplik çeşidini ve rengini içermektedir. Herhangi bir kullanıma hizmet etmeyen bu dokuma kumaş parçaları deneysel çalışmaların veya eskizlerin bir sonucu olarak, örgü birleşimlerinin, farklı malzeme uyumlarının yada uyumsuzluklarının, renk kombinasyonlarının, olası kumaş tasarımları için ipuçları olmaktadır. Dokuma atölyesi öğrenciler bu örneklerle olası kumaş tasarımları için fikirler edindiler ve dokumanın olanaklarını keşfetmiş oldular. (Şekil 5)

Şekil 4: Gertrud Arndt'a ait dokuma kumaş numune örnekleri, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin, Fotoğraf: N.Yaşar

Şekil 5: Gertrud Arndt'a ait küçük bir kumaş numunesi,1926
Yün, yapay ipek, ipek, 18 x 15 cm.
Kaynak: Wiedermeyer, 2019:118

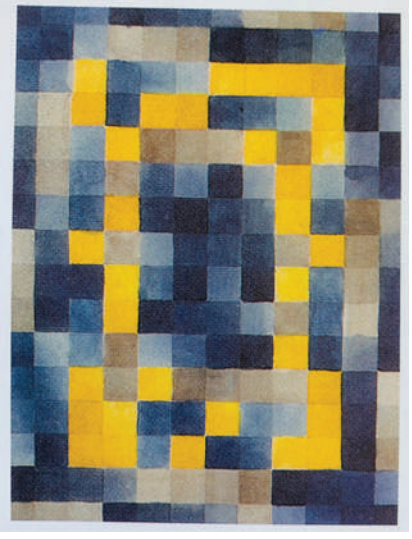
Gertrud Arndt'ın Kayıp Halısı ve "Original Bauhaus Sergisi

Gertrud Arndt'ın eserleri iki kategoriye ayrılabilir. Bir yanda soyut desenler ve renk şemasıyla tanımlanan halılar ve kumaşlar; diğer yanda ise somut motifler, konular-portreler, natürmortlar ve mimari imgelerin odaklı olduğu fotoğraflar. (Bormann, 2019: 111) Arndt'ın ortaya koyduğu çalışmalar itibariyle yetenekli ve becerikli bir tasarımcı olduğu kabul edilmektedir. Temel sanat eğitiminde renk bilgisi, biçim oluşturma gibi usta sanatçılardan aldığı derslerden edindiği bilgiyi dokuma atölyesinde başarılı bir şekilde uygulamıştır. Weimar'da kısa sürede halı dokumacılığında ustalaşmıştır; ilk eseri 1926'da Dessau'daki Bauhaus satış sergisinde satılmıştır ve ikincisi Walter Gropius 'un Weimar'daki ofisini dekore etmek için kullanılmıştır, bu bir öğrenci için hatırı sayılır bir başarıdır (Otto & Rössler, 2019). (Şekil 5a)

Walter Gropius'un Weimer'deki çalışma odasının dekorasyonunda kullanılan 2 numaralı halının tasarımında Paul Klee'nin etkileri açıkça görülmektedir. (Şekil 6 b) Gertrud Arndt, Klee'nin sihirli kareleri olarak adlandırılan tasarımı yapmıştır. Üst üste bindirilmiş katmanlardaki şeffaf sulu boyanın narin tonlarında, bunları tekstil formuna çevirmek son derece zor olasına rağmen Arndt hayranlık uyandıracak bir şekilde zorlukların üstesinden gelmiştir (Day, 2015: 102).

a

b

Şekil 6 a: Walter Gropius 'un Weimar'daki o isinde Gertrud Arndt'ın Halı Tasarımının, Bauhaus 'un Neue Arbeiten der Bauhaus Werkstätten adlı kitabında renkli olarak gösterimi, Kaynak: Weltge, 1993:38.

Şekil 6 b: Gertrud Arndt, Walter Gropius 'un Bauhaus Weimar'daki bürosunda kullanılan halının tasarım çalışması. (1924, suluboya)

Halı tasarımı, sarı, mavi ve gri tonlarında belli bir düzende renkleri be-lirlenmiş karelerden oluşmuştur. Arndt'ın bu tasarımı, desen özellikleriy-le modernizmin simgeleşmiş desenlerinden biridir. Bazı sanat yorumcu-ları tarafında bu desenin sıklıkla ve özellikle zanaat temelli çalışmalarda kullanılması eleştirilse de Arndt'ın halısı beğenilmiş ve "Bauhaus Atöl-yelerinde Yeni Eserler" adlı kitapta Gropius'un ofisindeki görüntüsüyle renkli olarak yer almış ve deseni gibi kendisi de simge eserlerden birine dönüşmüştür. (Otto ve Rössler, 2019: 59). Halı soyut deseniyle mekânda paradoksal bir derinlik yaratmaktadır. Fotoğrafta, döneminin ötesinde olan bu tasarım katı geometrik desenlere sahiptir. Gropius'un ofisinin ta-rihi fotoğrafı ise Arndt'ın halısı ile mekânın diğer mobilyaları arasındaki ilişkiyi, dönemin tasarım anlayışını belgelemektedir.

Gertrud Arndt'ın halısı okulun Weimer'den Dessau'ya taşınması sırasında kaybolmuştur. Ancak Arndt tarafında boyanan ve halının üretimin-de kullanılan orijinal yün iplik numuneleri Bauhaus Arşiv tarafında şuan saklanmaktadır. Bir süre sonra bu tarz önemli nesnelerin kaybolmaları onların yeniden üretimlerini gündeme getirmektedir. Walter Gropius'un Weimar'daki Bauhaus ofisinin mobilyalarına ait olan ve kaybolan halının daha sonra çeşitli yeniden üretimleri planlanmıştır. Portekizli bir üre-ticinin makine halısı olarak ürettiği halı, Gertrud Arndt tarafından elde dokunan halıya kıyasla rengi nedeniyle reddedildi ve bu nedenle hiçbir zaman üretilmedi. Ancak Arndt, ileri bir yaşında kaybolan halının kayıt-larda olması ve Bauhaus Arşiv tarafından saklanması için üretilmesini is-tedi. (Bormann, 2019:111).

Liz Boa adlı bir şirket Arndt'ın halısında bulunan 12 renk tonunu Bauhaus Arşiv'in sakladığı numunelere bakarak çok dikkatli bir şekilde bo-yamış, Gertrud Arndt halının bu şirket tarafında yeniden üretilmesine izin verdiği halde Bauhaus Arşiv Bauhaus ürünleri için imrenilen üretim süreçlerinin özgün olmaması nedeniyle izin vermedi. Günümüze gelin-

diğinde Gertrud Arndt'ın halısı çeşitli firmalarca üretilerek satışa sunulmuştur

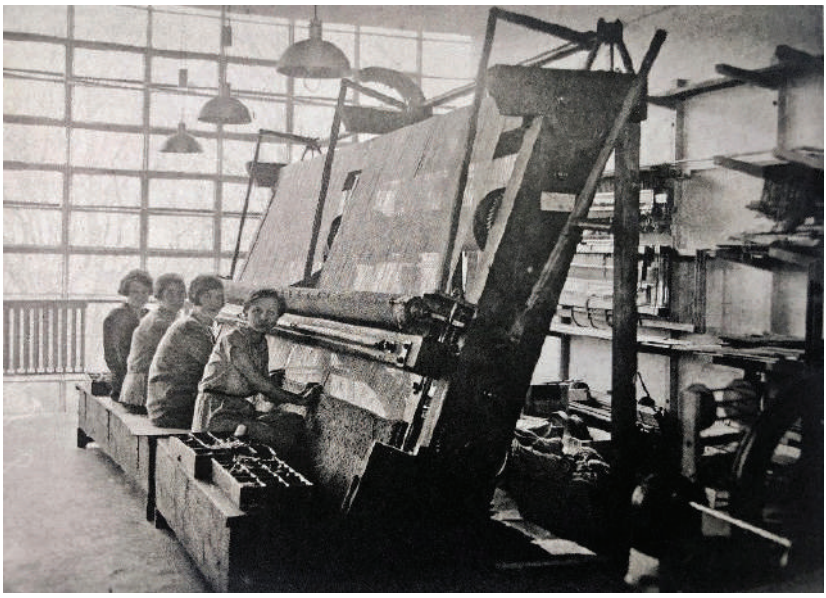
"Original Bauhaus" sergisi için Juliane Laitzsch, bu halıyı temel alan bir dizi çizim yaratmış ve onların rekonstrüksiyonunu orijinal bir çalışma gibi sergide sunmuştur.

Bauhaus döneminden Gertrud Arndt'ın bir başka eseri de geniş bir belge dizisi ile Bauhaus-Arşiv koleksiyonunda saklanmaktadır. Bu halı, Hamburg'daki Thost ailesi için yaptırılan bir çalışmaydı. Arndt, birçok taviz vermesi gerektiğinden sanatsal olarak Thost adı verilen halıdan uzaklaşmıştır. Thost, "Original Bauhaus" sergisinde sergilenen tek halıdır (Şekil 7). Fotoğraflar, üretim planları, iplik renk numuneleri gibi pek çok yazılı ve basılı orijinal kaynak, halı ile birlikte sergilenmiştir. (Şekil 8, Şekil 9)

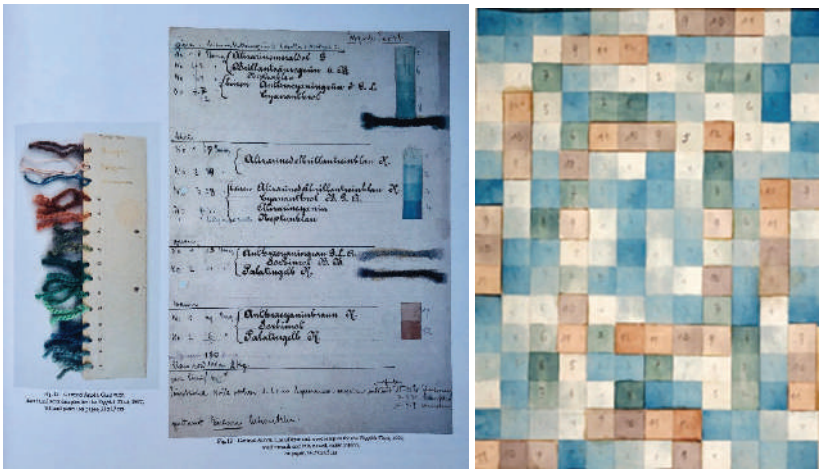

Şekil 7: Thost adlı halının sergi alanında ki görüntüsü, Orginal Bauhaus Sergisi, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin, Fotoğraf: N.Yaşar

Çoğu Bauhaus tasarımlarında olduğu gibi Gertrude Arndt'ın halı tasarımı günümüz tasarım beğenilerini karşılayacak düzeyde günceldir. Bu nedenle üretildiği günden itibaren her dönemin tercih edeceği zamansız olarak tanımlanabilecek bir tasarımdır.

Şekil 9: Thost adlı halının Gertrud Arndt ve arkadaşları tarafından dokunması, Kaynak: Wiedermeyer, 2019:118

Şekil 8: Thost adlı halının renk numuneleri ve üretim hesaplamaları, Orginal Bauhaus Sergisi, 2019, Berlinischer Galeri, Berlin, Fotoğraf: N.Yaşar

SONUÇ

Gertrud Arndt 1923 yılında Bauhaus 'a mimarlık eğitimi almak üzere başlamış, fakat çok da tercih etmeyeceği dokuma atölyesine yönlendirilmiştir. 1923-1927 yılları arasında hayatının çok kısa bir döneminde tekstil ve dokuma tasarımı ve uygulamaları yapmasına rağmen çok başarılı olmuştur. Eğitimi sırasında Paul Klee'nin sanatından çok etilenmiş, onun renk ve biçim oluşturma kuramını çalışmalarına belirgin bir şekilde taşımıştır.

Arndt, dokuma kumaş numuneleri geliştirmek konusunda oldukça üretken bir tasarımcıdır. Dokuduğu kumaş numunelerinde sayısız, doku, örgü, ve renk denemeleri bulunmaktadır. Bu denemeler tekstil tasarımı ve dokuma kumaş yapısı araştırmaları bakımından yararlı çalışmalar olmuştur. Çünkü renk, malzeme, iplik, örgü, dokuma yapısı ve bunların birbirlerinin birleşiminden doğan doku farklılıklarını bir kumaş numunesinin üzerinde görmek mümkün olmuştur. Ancak asıl başarıyı halı tasarımları ile elde etmiştir. Tasarlayıp ürettiği ikinci halısı Walter Gropıus'un Weimer Bauhaus'da çalışma odasının dekorasyonu için seçilerek okulun çıkardığı kitapta renkli yayınlanarak tarihe geçmiştir. Halı, desen özellikleri, renk kullanımları, dokuma işçiliği bakımından kendisinden sonra gelen tekstil tasarımcıları için iyi bir örnek oluşturmaktadır. Halı Weimer'den Dessau'ya taşınırken kaybolmuştur.

2019 yılında Bauhaus'un kuruluşunun yüzüncü yılı kapsamında hazırlanan "Original Bauhaus" sergisinde Arndt'ın kumaş numuneleri ile birlikte Thost adlı bir başka halı tasarımı sergilenmiştir. Bu halı 1924 yılında dokuduğu ve kaybolan halısının bir benzeridir. 1927 yılında Hamburg'lu Thost ailesi için üretmiştir. Renk kullanımları ve yerleşimleri açısından diğer halıdan farklıdır. Sergide yer alan tek halı olmasına rağmen dünyaya verdiği mesaj çok güçlüdür. Bauhaus ile başlayan tekstilde tasarımın modernleşmesi, estetik ve tekniğin, sanat ve zanaatın mükemmel şekilde birleştiği bir ürün olmuştur.

"Original Bauhaus" sergisi geneli itibariyle yüz yıl önce sanat, tasarım, ve üretimde yaşanan devrimi açıkça ortaya koymuştur. Yaşamın her alanında kullanılacak ve yaşam biçimini değiştirecek ürünlerin ortaya çıktığını ve bugünün yaşam tarzını o zamandan kurgulamaya başladıklarını kanıtlamıştır. Günümüzde hala kullanılan ve günceliğini korumaya devam edecek tasarımların yaratıcılarından biride Gertrud Arndt'tır.

KAYNAKÇA

Aközer, E. (2011). Mimarın özgürlüğü. Ali Artun ve Esra Aliçavuşoğlu (Ed.), *Bauhaus: modernleşmenin tasarımı* içinde (111-133). İstanbul: İletişim Yayınları.

Atalayer, G. (2011). Tekstil sanatları eğitiminde bauhaus'un izleri üzerine. Ali Artun ve Esra Aliçavuşoğlu (Ed.), *Bauhaus: modernleşmenin tasarımı* içinde (421-443). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bormann, H (2019). Fluid grids/drawings by Juliane Laitzsch on a carpet by Gertrud Arndt. N. Wiedemeyer (Ed.), *Original Bauhaus* **içinde (s. 110-117). Germany: Bauhaus** Archiv.

Day, S. (2015). *Carpets of the art deco era.* Malezya: Thames and Hudson.

Droste, M. (2002). *Bauhaus 1919-1933*. Italy: Taschen.

Erdoğan, C.E. (2019), *Paul Klee*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

İpşiroğlu, Nazan ve İpşiroğlu, Mazhar. (1978). *Sanatta devrim.* İstanbul: Ada Yayıncılık.

Jaeggi, A. (2019). The centenary exhibition-100 years of Bauhaus. N. Wiedemeyer (Ed.), *Original Bauhaus* **içinde (s. 7). Germany: Bauhaus** Archiv.

Klee, P. (2011). *Modern sanat üzerine.* (Çev: Kaan Çaydamlı). İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.

Otto, Elizabeth ve Rössler Patrick (2019). *Bauhaus women: a global perspective*. London: Bloomsbury Publishing.

Read, H. (2020). *Modern sanatın felsefesi*. (Çev: Elif Kök, Hazal Orgun). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Read, H. (2014). *Sanatın anlamı*. (Çev: Nurşin Asgari). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Smith, T. (2014). *Bauhaus weaving theory, from feminine craft to mode of design.* Londra: University of Minnesota Press.

Weltge, S.W. (1998). *Bauhaus textiles-woman artists and the weaving workshop.* Singapur: Thames and Hudson.

Wiedemeyer, N (2019). *Original Bauhaus*. Germany: Bauhaus Archiv.

Bauhaus Kooperation. (2015). *Gertrud Arndt 1923–1927 Bauhaus öğrencisi / 1929–1932 misafir öğrenci*. Bauhaus Kooperation Web Sitesi: https://www.bauhauskooperation.com/knowledge/the-bauhaus/people/biography/23/ adresinden alındı

(2002). *Walter Gropius ve bauhaus.* İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

(2019). *Original Bauhaus.* Berlin: Berlinischer Galeri sergi ziyareti, 22.11.2019.